

Міністерство освіти і науки України

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет _____ економіки та менеджменту
(повна назва факультету)
Кафедра _____ інформаційної діяльності та соціальних наук
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Криськов А.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)
«21» січня 2026 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня _____ *бакалавр* _____
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю *029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»* _____
(шифр і назва спеціальності)

Студенту _____ *Мартиць Микола Михайлович* _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи *Оцифрування архівних документів: досвід українських архівів* _____

Керівник роботи _____ *Вітик Ігор Романович, кандидат юридичних наук* _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «21» січня 2026 року № 4.9-34

2. Термін подання студентом завершеної роботи *19.06.2026 р.* _____

3. Вихідні дані до роботи _____ *Нормативно-правові акти, стратегічні та програмні документи, міжнародні стандарти та рекомендації, наукові монографії та дисертації, наукові статті у фахових виданнях, електронні ресурси офіційних установ, статистичні та аналітичні матеріали* _____

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)
Вступ. 1. Теоретичні основи оцифрування архівних документів. 2. Аналіз досвіду оцифрування в українських архівах. 3. Перспективи та шляхи вдосконалення оцифрування архівних документів 4. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці. Висновки. Список використаних джерел _____

5. Перелік графічного матеріалу: 1. Актуальність теми 2. Мета, об'єкт, предмет та задачі. 3. Структура роботи 4. Теоретичні основи оцифрування 5. Сучасний стан цифровізації в Україні 6. ЦДІА України: досвід оцифрування. 7. Оцифрування в умовах воєнного конфлікту 8. Перспективи розвитку цифрових архівів _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	Окіпний Ігор Богданович, зав. каф. МТ.		

7. Дата видачі завдання 26.01.2026 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Аналіз роботи на кваліфікаційну роботу	07.03-23.03.2026	
2.	Підбір та опрацювання літературних джерел по темі кваліфікаційної роботи	24.03-12.04.2026	
3.	Оформлення розділу «Теоретичні основи оцифрування архівних документів»	28.04-03.05.2026	
4.	Оформлення розділу «Аналіз досвіду оцифрування в українських архівах»	05.05-08.05.2026	
5.	Оформлення розділу «Перспективи та шляхи вдосконалення оцифрування архівних документів»	08.05-18.05.2026	
6.	Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	05.06-10.06.2026	
7.	Оформлення кваліфікаційної роботи	10.06-14.06.2026	
8.	Нормоконтроль	10.06-14.06.2026	
9.	Перевірка на плагіат	19.06.2026	
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	14.06-19.06.2026	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	26.06.2026	

Студент

_____ (підпис)

Мартиць Микола Михайлович

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Вітик Ігор Романович

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Оцифрування архівних документів: досвід українських архівів // Кваліфікаційна робота освітнього рівня «Бакалавр» // Мартиць Микола Михайлович // Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, факультет економіки та менеджменту, Кафедра інформаційної діяльності та соціальних наук, група БІ-41 // Тернопіль, 2026

Ключові слова: оцифрування, архів, документи, досвід, України, технології, електронні ресурси.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних основ, сучасного стану, проблем та перспектив оцифрування архівних документів в Україні в умовах воєнного стану.

У першому розділі кваліфікаційної роботи описано теоретичні засади оцифрування архівних документів, розкрито поняття, сутність та значення цього процесу. Висвітлено нормативно-правове забезпечення оцифрування в Україні, розглянуто міжнародні стандарти та найкращі світові практики цифровізації архівної спадщини.

У другому розділі кваліфікаційної роботи досліджено сучасний стан цифровізації архівної галузі України. Проаналізовано діяльність Державної архівної служби України у сфері оцифрування, подано аналіз практичного досвіду Центрального державного історичного архіву України в м. Києві. Розглянуто особливості оцифрування архівних документів в умовах воєнного стану, виявлено основні проблеми та перспективи розвитку цифрових архівів.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи описано основні напрями розвитку цифрових архівів в Україні, проаналізовано перспективи впровадження сучасних інформаційних технологій (OCR, штучний інтелект, хмарні технології). Проведено аналіз удосконалення системи збереження та доступу до цифрових ресурсів, розглянуто можливості використання міжнародного досвіду для розвитку українських архівів.

У четвертому розділі кваліфікаційної роботи висвітлено питання безпеки життєдіяльності та охорони праці при роботі з архівними документами. Увагу приділено таким питанням: загальні вимоги техніки безпеки при роботі з архівними документами; інформаційна безпека та захист цифрових копій; організація навчання та контролю дотримання техніки безпеки.

ANNOTATION

Digitization of archival documents: the experience of Ukrainian archives // Qualification work of the educational level «Bachelor» // Martyts Mykola Mykhailovych // Ternopil Ivan Pulyj National Technical University, Economics and Management Faculty, Department of Information Activities and Social Sciences, group BI-41 // Ternopil, 2026

Keywords: digitization, archival documents, digital archives, State Archival Service of Ukraine, information security, martial law, international standards.

The qualification work is devoted to the study of the theoretical foundations, current state, problems and prospects of digitization of archival documents in Ukraine under martial law conditions.

The first chapter of the qualification work describes the theoretical foundations of digitization of archival documents, reveals the concept, essence and significance of this process. The legal and regulatory framework for digitization in Ukraine is highlighted, international standards and best world practices of archival heritage digitization are considered. The main technologies and stages of digitization of archival materials are analyzed.

The second chapter of the qualification work examines the current state of digitization of the archival sector in Ukraine. The activities of the State Archival Service of Ukraine in the field of digitization are analyzed, and a practical experience analysis of the Central State Historical Archive of Ukraine in Kyiv is presented. The peculiarities of digitization of archival documents under martial law are considered, the main problems and prospects for the development of digital archives are identified.

The third chapter of the qualification work describes the main directions of development of digital archives in Ukraine, analyzes the prospects of implementing modern information technologies (OCR, artificial intelligence, cloud technologies). The analysis of improving the system of preservation and access to digital resources is

carried out, and the possibilities of using international experience for the development of Ukrainian archives are considered. A separate chapter is devoted to occupational safety and security during the digitization of archival documents.

The fourth section of the qualification work highlights the issues of life safety and protection of rights when working with archival documents. Attention is paid to the following issues: general safety requirements when working with archival documents; information security and protection of digital copies; organization of training and monitoring of compliance with safety regulations.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР

ЦДІАК України – Центральний державний історичний архів України

ДСТУ – Державний стандарт України

США – Сполучені Штати Америки

OCR – Optical Character Recognition

ISO – International Organization for Standardization

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

OAIS – Open Archival Information System

ICA – International Council on Archives

AI – Artificial Intelligence

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ	11
1.1. Поняття, сутність та значення оцифрування архівних документів	11
1.2. Нормативно-правове забезпечення оцифрування архівів в Україні	12
1.3. Міжнародні стандарти та практики цифровізації архівної спадщини	13
1.4. Технології та етапи оцифрування архівних матеріалів	14
1.5 Висновок до першого розділу.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДОСВІДУ ОЦИФРУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ АРХІВАХ	17
2.1. Стан цифровізації архівної галузі в Україні.....	17
2.2. Діяльність Державної архівної служби України у сфері оцифрування	19
2.3. Аналіз процесів оцифрування на прикладі Центрального державного історичного архіву України в м. Києві	21
2.4. Особливості цифровізації архівів в умовах воєнного стану.....	26
2.5. Проблеми та перспективи розвитку цифрових архівів в Україні	28
2.6. Висновок до другого розділу	30
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ.....	33
3.1. Основні напрями розвитку цифрових архівів в Україні	33
3.2. Впровадження сучасних інформаційних технологій в архівну справу.....	35
3.3. Удосконалення системи збереження та доступу до цифрових ресурсів.....	36
3.4. Використання міжнародного досвіду для розвитку українських архівів	38
3.5. Висновок до третього розділу.....	39
РОЗДІЛ 4. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ...	42
4.1. Загальні вимоги техніки безпеки при роботі з архівними документами	42
4.3. Інформаційна безпека та захист цифрових копій	44
4.4. Організація навчання та контролю дотримання техніки безпеки.....	45
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства та глобальної цифровізації архіви перестають бути лише сховищами документів і перетворюються на активні центри збереження, обробки та надання доступу до історико-культурної спадщини. Оцифрування архівних документів стає одним із найважливіших стратегічних напрямів розвитку архівної галузі України. Особливої актуальності ця проблема набула після початку повномасштабного воєнного вторгнення російської федерації, коли питання фізичного збереження оригіналів документів набуло критичного характеру.

Цифровізація архівних фондів дозволяє не тільки забезпечити надійне резервне копіювання цінної інформації, а й значно розширити доступ до неї для науковців, генеалогів, студентів та широкої громадськості. Водночас процес оцифрування супроводжується численними викликами: технічними, фінансовими, правовими, організаційними та питаннями забезпечення інформаційної безпеки. Усе це зумовлює необхідність комплексного наукового дослідження теоретичних основ, практичного досвіду та перспектив розвитку оцифрування архівних документів в Україні.

Об'єкт дослідження. Процес оцифрування архівних документів в Україні в сучасних умовах.

Предмет дослідження. Теоретичні основи, практичний досвід, проблеми та перспективи оцифрування архівних документів, включаючи техніку безпеки цього процесу.

Мета і завдання дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи освітнього рівня «Бакалавр» полягає в комплексному аналізі теоретичних основ, сучасного стану та перспектив оцифрування архівних документів в Україні з урахуванням воєнних реалій.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання:

- розкрити поняття, сутність та значення оцифрування архівних документів;

- проаналізувати нормативно-правове забезпечення процесу оцифрування в Україні та міжнародні стандарти;
- дослідити сучасний стан цифровізації архівної галузі України, зокрема діяльність провідних архівних установ;
- виявити особливості оцифрування архівних документів в умовах воєнного стану;
- розглянути проблеми та перспективи розвитку цифрових архівів в Україні;
- проаналізувати техніку безпеки при оцифруванні архівних документів;
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу оцифрування.

Нормативна база дослідження. Теоретичною та нормативною основою дослідження стали:

- Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи»;
- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах»;
- Стратегія розвитку архівної справи України на 2020–2025 роки;
- ДСТУ 2732:2004 та ДСТУ 4163:2020;
- міжнародні стандарти ISO 14721 (OAIS), ISO 15489;
- рекомендації UNESCO «Memory of the World Programme» та International Council on Archives (ICA).

Емпіричну базу склали офіційні матеріали Державної архівної служби України, звіти та статистичні дані центральних і регіональних архівів, зокрема Центрального державного історичного архіву України в м. Києві.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1.1 Поняття, сутність та значення оцифрування архівних документів

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства роль архівів поступово трансформується: вони перестають бути лише місцем зберігання документів і перетворюються на активних учасників інформаційного обміну [1]. Ці зміни безпосередньо пов'язані з поширенням цифрових технологій, які відкривають нові можливості для роботи з документальною спадщиною.

Оцифрування архівних документів визначається як процес створення їх цифрових копій з метою збереження, систематизації та забезпечення доступу до інформації [2]. Водночас, у науковій літературі наголошується, що цей процес не є виключно технічним, оскільки він передбачає також організацію даних, створення метаданих та інтеграцію у цифрові системи [2].

Сутність оцифрування полягає у перетворенні матеріального носія інформації на цифровий формат, що дозволяє значно розширити можливості його використання [2]. Наприклад, один і той самий документ може одночасно використовуватися багатьма користувачами, що неможливо у випадку з оригіналом.

Значення оцифрування особливо зростає у контексті збереження архівних фондів. Багато документів мають обмежений термін фізичного існування через вплив зовнішніх факторів, таких як вологість, температура або механічні пошкодження [3]. У цьому випадку створення цифрових копій виступає ефективним способом збереження інформації.

Крім того, оцифрування забезпечує демократизацію доступу до архівних ресурсів. Користувачі можуть працювати з документами дистанційно, що особливо актуально в умовах глобалізації та розвитку онлайн-сервісів [1]. Це також сприяє популяризації історико-культурної спадщини серед широкої аудиторії.

Важливим аспектом є інтеграція українських архівів у міжнародний інформаційний простір. Використання цифрових форматів дозволяє брати участь у міжнародних проектах і забезпечує сумісність із зарубіжними системами [4]. Це, у свою чергу, підвищує рівень представленості української культурної спадщини у світі.

Таким чином, оцифрування архівних документів є складним багатофункціональним процесом, який поєднує технічні, організаційні та інформаційні аспекти і відіграє ключову роль у розвитку сучасної архівної справи.

1.2 Нормативно-правове забезпечення оцифрування архівів в Україні

Правове забезпечення процесів оцифрування архівних документів в Україні формується на основі комплексу законодавчих та нормативних актів, які регулюють як архівну діяльність, так і інформаційні відносини загалом [5]. Вони створюють основу для функціонування цифрових архівів і визначають правила роботи з документами [5].

Базовим документом є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», який встановлює правові засади формування, обліку, зберігання та використання архівних документів [5]. Він визначає загальні принципи організації архівної справи та підкреслює необхідність забезпечення збереження документальної спадщини.

Важливу роль відіграють також закони «Про інформацію» та «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», які регламентують доступ до інформації та вимоги до її захисту в цифровому середовищі [6]. Вони є особливо актуальними у контексті створення електронних архівів і забезпечення безпеки даних.

Координацію діяльності архівної системи здійснює Державна архівна служба України, яка розробляє стратегії розвитку галузі та впроваджує сучасні підходи до оцифрування [7]. У стратегічних документах наголошується на

необхідності створення єдиного цифрового архівного простору та розвитку електронних сервісів.

Окрім законодавчих актів, важливе значення мають державні стандарти, такі як ДСТУ 2732:2004 та ДСТУ 4163:2020, які визначають термінологію, вимоги до документування та оформлення інформації [7]. Їх застосування сприяє уніфікації процесів роботи з документами незалежно від їх формату.

Разом із тим, сучасні дослідники відзначають, що нормативна база потребує адаптації до нових викликів, зокрема у сфері довготривалого зберігання цифрових даних і використання електронних документів [2]. Це пов'язано з швидким розвитком технологій і необхідністю постійного оновлення законодавства.

Отже, нормативно-правове забезпечення оцифрування в Україні створює необхідні умови для розвитку цифрових архівів, однак потребує подальшого вдосконалення відповідно до сучасних вимог.

1.3 Міжнародні стандарти та практики цифровізації архівної спадщини

У процесі розвитку цифрових архівів важливим є врахування міжнародного досвіду, який базується на застосуванні уніфікованих стандартів і рекомендацій [4]. Це забезпечує сумісність інформаційних систем і можливість обміну даними між різними країнами [4].

Одним із ключових стандартів є модель OAIS (ISO 14721), розроблена International Organization for Standardization [8]. Вона визначає концептуальні засади функціонування електронних архівів, включаючи процеси приймання, зберігання та надання доступу до інформації. Особливістю цього стандарту є орієнтація на довготривале збереження цифрових даних.

Важливим є також стандарт ISO 15489, який регламентує управління документами та встановлює вимоги до їх організації у цифровому середовищі

[8]. Його застосування сприяє підвищенню ефективності роботи з електронними документами.

Значну роль у розвитку цифрових архівів відіграє UNESCO, яка реалізує програму «Memory of the World» [9]. Вона спрямована на збереження документальної спадщини та забезпечення її доступності для широкого кола користувачів.

Окрім цього, International Council on Archives розробляє рекомендації та стандарти, які використовуються архівними установами різних країн [9]. Вони охоплюють питання організації електронних архівів, управління документами та забезпечення доступу до інформації.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що ефективна цифровізація архівів можлива лише за умов комплексного підходу, який поєднує технічні рішення, нормативне забезпечення та професійну підготовку кадрів [4].

Таким чином, міжнародні стандарти відіграють ключову роль у розвитку цифрових архівів, визначаючи основні принципи їх функціонування та забезпечуючи інтеграцію у світовий інформаційний простір.

1.4 Технології та етапи оцифрування архівних матеріалів

Оцифрування архівних документів є складним процесом, що включає кілька послідовних етапів, кожен із яких має свої особливості та вимоги [2]. Від правильності їх виконання залежить якість цифрових ресурсів та ефективність їх подальшого використання [2].

Першим етапом є підготовка документів до оцифрування. Вона включає їх відбір, оцінку фізичного стану, а також визначення пріоритетності залежно від цінності та ступеня зношеності [2]. На цьому етапі також вирішуються організаційні питання, пов'язані з плануванням робіт.

Другим етапом є створення цифрових копій шляхом сканування або фотографування документів із використанням спеціалізованого обладнання [2]. Важливою умовою є дотримання технічних параметрів, що забезпечують високу якість зображень.

Наступним кроком є обробка отриманих цифрових матеріалів. Вона включає корекцію зображень, оптимізацію форматів та підготовку файлів для різних видів використання [2]. На цьому етапі також здійснюється створення метаданих, які відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до інформації [8].

Завершальним етапом є організація зберігання та доступу до цифрових ресурсів. Це передбачає використання спеціалізованих інформаційних систем і дотримання вимог довготривалого збереження [8]. Особлива увага приділяється забезпеченню цілісності та автентичності цифрових документів.

Як зазначають дослідники, ефективність процесу оцифрування залежить від комплексного підходу, який поєднує технічні, організаційні та методичні аспекти. Недотримання хоча б одного з них може призвести до втрати якості або ускладнення доступу до документів.

Отже, оцифрування архівних матеріалів є складним багаторівневим процесом, що вимагає чіткого дотримання технологічних і методичних вимог.

1.5 Висновок до першого розділу

Узагальнюючи розглянуті теоретичні підходи, можна сказати, що оцифрування архівних документів сьогодні вже не є додатковою опцією для архівів, а фактично стає базовою умовою їхнього подальшого розвитку. Якщо раніше основний акцент робився на фізичному збереженні документів, то тепер на перший план виходить саме забезпечення доступу до інформації та її довготривале існування у цифровому середовищі.

Важливо розуміти, що оцифрування – це не просто сканування документів. Це значно ширший процес, який включає організацію даних, створення метаданих, вибір форматів зберігання та побудову цілої інфраструктури для роботи з цифровими ресурсами. Саме тому його не можна розглядати окремо від загальної системи управління інформацією в архівах.

Аналіз нормативно-правової бази показує, що в Україні вже сформовано певне підґрунтя для розвитку цифрових архівів. Водночас ця база ще не повністю відповідає сучасним викликам, особливо в частині довготривалого зберігання цифрових документів і роботи з електронними ресурсами. Це означає, що розвиток законодавства має відбуватися паралельно з технологічними змінами, а не наздоганяти їх.

Не менш важливим є і міжнародний контекст. Світова практика демонструє, що ефективна цифровізація архівів неможлива без дотримання спільних стандартів і підходів. Саме вони забезпечують сумісність систем, стабільність зберігання та можливість інтеграції у глобальний інформаційний простір. Для України це особливо актуально, оскільки відкриває можливості для представлення власної культурної спадщини на міжнародному рівні.

Окремої уваги заслуговує технологічний аспект. Як показує аналіз, процес оцифрування складається з кількох взаємопов'язаних етапів, і помилки на будь-якому з них можуть вплинути на кінцевий результат. Тому ключовим є не лише використання сучасного обладнання, а й правильна організація всього процесу – від відбору документів до їх зберігання і надання доступу.

Таким чином, оцифрування архівних документів слід розглядати як комплексний процес, який поєднує технічні рішення, нормативне забезпечення та організаційні підходи. Саме така цілісна перспектива дозволяє зрозуміти його реальне значення для розвитку архівної справи. Отримані теоретичні положення створюють основу для подальшого аналізу практичного досвіду українських архівів, що є логічним наступним етапом дослідження.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДОСВІДУ ОЦИФРУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ АРХІВАХ

2.1 Стан цифровізації архівної галузі в Україні

Упродовж останнього десятиліття цифровізація стала одним із ключових напрямів модернізації архівної справи в Україні. Якщо раніше архівні установи виконували переважно функцію фізичного зберігання документів, то сьогодні вони поступово перетворюються на інформаційні центри, що забезпечують електронний доступ до документальної спадщини [1]. Така трансформація пов'язана як із глобальним розвитком цифрових технологій, так і зі зростанням суспільного запиту на швидкий доступ до інформації [1].

Особливого значення цифровізація архівної сфери набула після активного розвитку електронного урядування та переходу багатьох державних послуг у цифровий формат. У цих умовах архіви також були змушені адаптуватися до нових вимог суспільства, забезпечуючи не лише збереження документів, а й оперативний доступ до них [1]. Саме тому процеси оцифрування архівних фондів почали розглядатися як стратегічний напрям розвитку галузі.

За даними Державної архівної служби України, станом на 2024 рік у державних архівах було оцифровано приблизно 3,5 % документів Національного архівного фонду та майже 47 % описів справ. Для порівняння, у 2018 році ці показники були у декілька разів нижчими [7]. Це свідчить про суттєве прискорення темпів цифровізації протягом останніх років.

Важливо зазначити, що процес цифровізації в Україні розвивається нерівномірно. Найвищі показники мають центральні державні архіви, які володіють кращою технічною базою та мають більше можливостей для фінансування цифрових проєктів [7]. Натомість частина регіональних архівів усе ще перебуває на етапі створення базової цифрової інфраструктури.

Основними напрямками цифровізації архівної галузі в Україні є:

- оцифрування архівних документів;
- створення електронних каталогів і баз даних;

- формування цифрових колекцій;
- розвиток онлайн-доступу до архівної інформації;
- впровадження електронного документообігу;
- забезпечення довготривалого зберігання цифрових ресурсів [7].

У сучасних умовах значна увага приділяється створенню електронних архівних ресурсів. Більшість державних архівів уже мають власні вебсайти, на яких розміщуються цифрові копії документів, описи фондів, тематичні колекції та онлайн-виставки [7]. Це суттєво спрощує доступ до архівної інформації та зменшує потребу у фізичному відвідуванні архівів.

Окремим фактором, який прискорив процеси цифровізації, став воєнний стан. Повномасштабна війна актуалізувала проблему збереження документальної спадщини, тому оцифрування почало виконувати не лише інформаційну, а й захисну функцію [3]. У цих умовах цифрові копії стали важливим інструментом резервного збереження інформації.

Разом із позитивними тенденціями існують і проблеми. Насамперед це недостатній рівень фінансування, нерівномірність технічного забезпечення та нестача фахівців, які мають компетенції у сфері цифрового архівування [2]. Крім того, актуальними залишаються питання довготривалого зберігання цифрових даних та забезпечення інформаційної безпеки.

Для кращого розуміння сучасного стану цифровізації архівної галузі доцільно порівняти окремі показники.

Таблиця 2.1 – Порівняння сучасного стану цифровізації архівної галузі

Показник	2018	2024	Тенденція 2025–2026
Оцифровані документи	~0,2 %	~3,5 %	продовження зростання
Цифрові описи	~12 %	~47 %	активне розширення
Онлайн-доступ	обмежений	більшість архівів	Інтеграція цифрових сервісів

У 2025–2026 роках процеси цифровізації продовжують розвиватися, однак повна узагальнена державна статистика ще перебуває на етапі формування.

Отже, сучасний стан цифровізації архівної галузі України характеризується активним розвитком електронних ресурсів, зростанням обсягів оцифрування та поступовим переходом до цифрових форм роботи. Водночас подальший розвиток потребує комплексного вирішення технічних, фінансових та організаційних проблем [7].

2.2 Діяльність Державної архівної служби України у сфері оцифрування

Координацію процесів цифровізації архівної галузі здійснює Державна архівна служба України, яка визначає основні напрями розвитку архівної системи та впровадження цифрових технологій [7]. Саме ця установа формує державну політику у сфері електронних архівів і забезпечує організаційне управління процесами оцифрування.

Одним із ключових завдань служби є створення єдиного цифрового архівного простору. Для реалізації цього напрямку впроваджуються електронні каталоги, цифрові бази даних та онлайн-сервіси доступу до архівної інформації [7]. Це дозволяє поступово переходити від локального зберігання документів до інтегрованої системи електронних ресурсів.

Особливе значення має створення електронних довідкових систем. Саме вони забезпечують користувачам можливість пошуку інформації без необхідності фізичного відвідування архівних установ. У сучасних умовах це стало одним із головних критеріїв ефективності архівної діяльності.

У межах цифровізації Державна архівна служба України також розробляє методичні рекомендації щодо створення цифрових копій документів, використання метаданих та організації електронного зберігання [7]. Це сприяє уніфікації підходів до оцифрування в різних архівних установах.

Важливою складовою діяльності є співпраця з міжнародними організаціями та цифровими платформами [4]. Українські архіви поступово

інтегруються у міжнародний інформаційний простір, використовуючи міжнародні стандарти архівування та цифрового збереження.

Для оцінки діяльності Державної архівної служби України у сфері цифровізації варто виокремити кілька ключових напрямів роботи. Насамперед значна увага приділяється оцифруванню документів, унаслідок чого постійно зростає кількість цифрових копій архівних матеріалів. Важливим напрямом є також створення електронних каталогів, які забезпечують онлайн-доступ до описів архівних справ і значно спрощують пошук необхідної інформації для користувачів. Окрему роль відіграє методичне забезпечення процесів цифровізації, зокрема розробка рекомендацій щодо цифрового архівування та організації електронного зберігання документів. Крім цього, активно розвиваються онлайн-сервіси, завдяки яким користувачі можуть отримувати дистанційний доступ до архівної інформації. Не менш важливою складовою діяльності є міжнародна співпраця, що сприяє інтеграції українських архівів у міжнародні цифрові проекти та впровадженню сучасних стандартів архівування.

Разом із позитивними результатами існують і певні проблеми. Зокрема, процеси цифровізації значною мірою залежать від фінансування та матеріально-технічного забезпечення архівів. Частина архівних установ не має достатньої кількості сучасного обладнання для масштабного оцифрування.

Крім того, актуальним залишається питання кадрового забезпечення. Робота з цифровими архівами вимагає спеціальних знань у сфері інформаційних технологій, електронного документообігу та цифрового збереження даних. Це створює потребу у професійній підготовці фахівців нового покоління.

Таким чином, діяльність Державної архівної служби України відіграє ключову роль у розвитку цифрової архівної інфраструктури. Саме на державному рівні формуються основні умови для подальшої модернізації архівної сфери [7].

2.3 Аналіз процесів оцифрування на прикладі Центрального державного історичного архіву України в м. Києві

Одним із найбільш показових прикладів розвитку цифрового архівування в Україні є діяльність Центрального державного історичного архіву України в місті Києві [10]. Архів належить до провідних державних архівних установ України та зберігає значний масив документів, пов'язаних з історією українських земель від XVI до початку XX століття. Останніми роками архів активно впроваджує цифрові технології, розвиває електронні ресурси та забезпечує онлайн-доступ до частини архівних матеріалів.

Офіційний вебсайт архіву – ЦДІАК України, який містить електронні каталоги, інформацію про фонди, цифрові колекції та матеріали для дослідників [10]. Структура сайту є достатньо зрозумілою та дозволяє користувачам отримувати доступ до описів архівних справ, тематичних ресурсів та інформації про процеси оцифрування.

Рисунок 2.1. – Головна сторінка сайту ЦДІАК України

Особливістю діяльності архіву є значна увага до цифровізації генеалогічних документів. Найбільший інтерес для користувачів становлять метричні книги, сповідні розписи, ревізькі казки, клірові відомості та інші документи, пов'язані з дослідженням родинної історії. Саме генеалогічні документи є одними з найбільш затребуваних серед користувачів архіву, тому їх оцифрування стало одним із пріоритетних напрямів роботи установи.

Крім генеалогічних матеріалів, архів також оцифровує стародруки, картографічні матеріали, фотодокументи, історичні рукописи та документи органів державної влади різних історичних періодів. Частина цифрових копій уже доступна через електронні ресурси архіву [10].

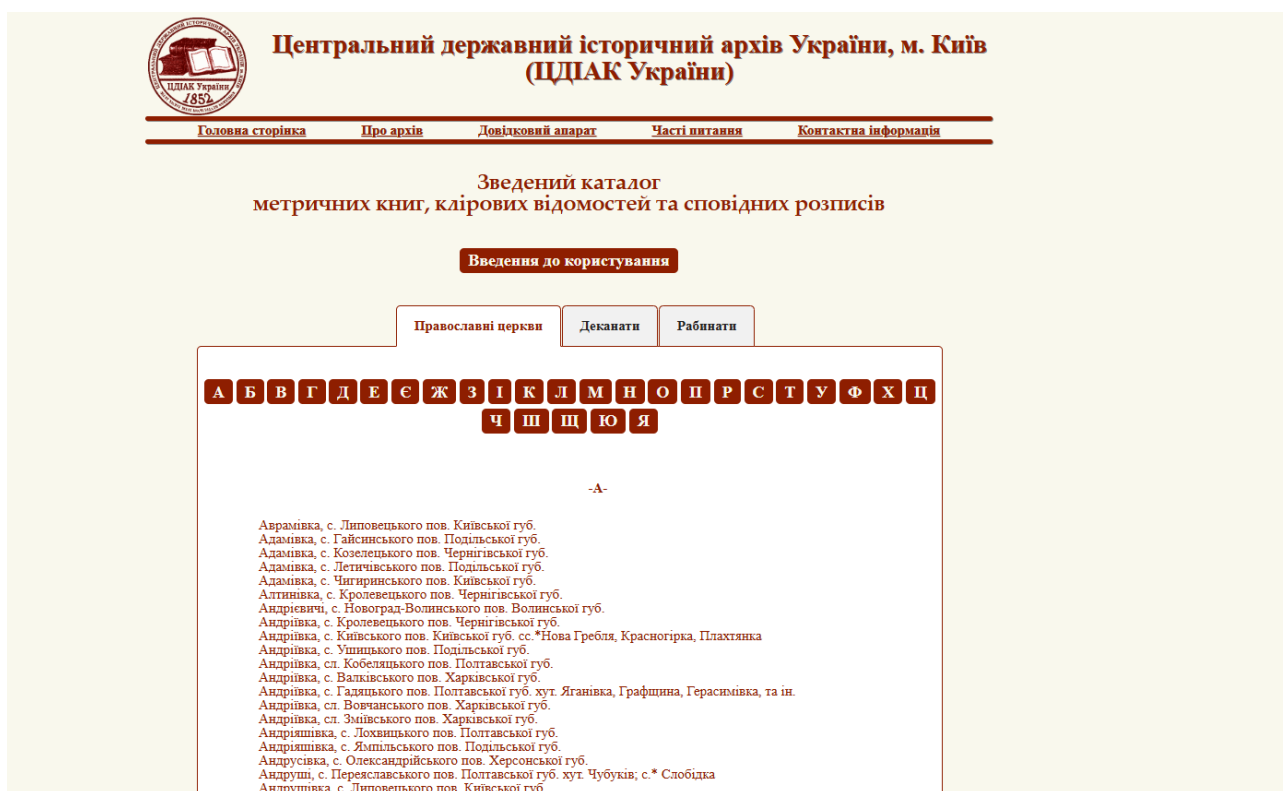

Рисунок 2.2 – Електронні каталоги метричних книг

Важливо зазначити, що ЦДІАК України поступово розширює обсяги цифрових ресурсів. На сайті архіву регулярно публікуються новини про проведення робіт з оцифрування документів та поповнення електронних колекцій. Значну частину цифрових копій створено в межах співпраці з

міжнародними генеалогічними проєктами та волонтерськими ініціативами. Хоча точна кількість усіх оцифрованих документів постійно змінюється, аналіз інформації на сайті свідчить про поступове збільшення обсягів цифрових архівних ресурсів.

Отже, важливою перевагою архіву є орієнтація саме на практичні потреби користувачів. Значна увага приділяється тим категоріям документів, які мають найбільший попит серед дослідників, істориків та осіб, що займаються генеалогією.

У процесі цифровізації архів використовує сучасні інформаційні технології. Насамперед це стосується сканування документів у високій якості та створення електронних каталогів. Для збереження цифрових копій використовуються поширені цифрові формати, зокрема JPEG та PDF. Крім того, архів активно застосовує електронні описи документів і систему онлайн-доступу до окремих цифрових ресурсів.

Важливим елементом цифровізації є створення електронного довідкового апарату. Наявність електронних описів значно спрощує пошук необхідної інформації та дозволяє користувачам попередньо ознайомлюватися зі складом фондів дистанційно.

Довідковий апарат архіву

До уваги користувачів: НЕ ПРИЙМАЄТЬСЯ електронна пошта, надіслана з доменів @mail.ru, @mail.ru, @yandex.ru, @yandex.ua, @rambler.ru

ARCHIVUM
e-ресурс ЦДАК України

FamilySearch

E-Directory
додаткова он-лайн

Архів BLITZ

Архів CETERA

Online виставки

Новітня база

Читальний зал

Звернення громадян

Навігатор

Фонди

- В архіві нараховується 1597 фондів.
- **Цифровий фонд користування**
- **Список фондів**
- **Список фондів з оцифрованими справами**
- **Зведений каталог метричних книг, клірових відомостей та сповідних розписів**
- **Зведений каталог метричних книг, клірових відомостей та сповідних розписів релігійних громад м. Києва**
- **Іменний покажчик «Метричні книги православних церков м. Києва»**

Описи

- В архіві нараховується 4278 описів:
- **Описи "on-line"**
 - Ф. 1, Колекція документів Скарбу коронного
Опис 1.
 - Ф. 2, Гродський суд Київського воеводства, м. Житомир Київського воеводства
Опис 1.
 - Ф. 3, Земський суд Київського воеводства, м. Житомир Київського воеводства
Опис 1.
 - Ф. 4, Підоморський суд Київського воеводства, м. Київ
Опис 1.
 - Ф. 5, Головні каптурові суди Київського воеводства, м. Житомир Київського воеводства
Опис 1.
 - Ф. 6, Київська російсько-польська прикордонна комісія, м. Київ, м-ко Мотовилівка Київського полку, з 1782 р. – Київського намісництва
Опис 1, Опис 2, Опис 3.
 - Ф. 7, Конфедератський суд Київського воеводства, м. Житомир Київського воеводства
Опис 1.
 - Ф. 8, Цивільно-військова порядкова комісія Київського воеводства, м. Житомир Київського воеводства
Опис 1.
 - Ф. 9, Зем'янський суд Наддніпрянського повіту, м. Богуслав
Опис 1.
 - Ф. 10, Житомирський земський суд, м. Житомир Київського воеводства
Опис 1.

Рисунок 2.3 – Сторінка з описами фондів

Разом із тим аналіз діяльності архіву дозволяє виділити і певні проблеми цифровізації. Однією з головних проблем є обмежений обсяг уже оцифрованих документів порівняно із загальним обсягом архівних фондів. Значна частина документів усе ще доступна лише у традиційній паперовій формі. Це пов'язано як із великим обсягом архівних матеріалів, так і з недостатнім фінансуванням процесів цифровізації.

Ще однією проблемою є нерівномірність цифрового доступу до документів. Частина електронних ресурсів доступна онлайн, однак окремі матеріали все ще потребують безпосереднього звернення до архіву. Крім того, у періоди високого навантаження можуть виникати труднощі з роботою електронних сервісів.

Окремою проблемою залишається і питання довготривалого збереження цифрових ресурсів. Постійне збільшення кількості цифрових копій потребує сучасних серверних потужностей, систем резервного копіювання та належного рівня інформаційної безпеки.

Одже, діяльність ЦДІАК України демонструє позитивні тенденції розвитку цифрового архівування в Україні [10]. Архів активно адаптується до сучасних умов, поступово розширює цифрові ресурси та забезпечує доступ користувачів до історичних документів через електронні сервіси. Особливо важливим є те, що цифровізація сприяє не лише збереженню документальної спадщини, а й популяризації історичних джерел серед широкої аудиторії.

Водночас подальший розвиток цифровізації архіву потребує збільшення фінансування, оновлення технічної бази та розширення обсягів електронного доступу до документів. Перспективним напрямом може стати створення повноцінної інтегрованої цифрової платформи з можливістю швидкого пошуку, перегляду та завантаження архівних матеріалів.

Центральний державний історичний архів України, м. Київ
(ЦДІАК України)

Головна сторінка Про архів Довідковий апарат Часті питання Контактна інформація

E-Archive
документи он-лайн

опубліковано:
справ 2429
цифрових копій 745 031

Номер фонду	Назва фонду	Крайні дати
1	Колекція документів Скарбу коронного	1546–1792
2	Гродський суд Київського воєводства, м. Житомир Київського воєводства	1581–1800
8	Цивільно-військова порядова комісія Київського воєводства, м. Житомир Київського воєводства	1790–1795
11	Житомирський гродський суд, м. Житомир Київського воєводства	1582–1796
21	Кременецький гродський суд, м. Кременець Волинського воєводства	1543–1706, 1789
25	Луцький гродський суд, м. Луцьк Волинського воєводства, з 1796 р. – Волинської губернії	1558–1790
26	Луцький земський суд, м. Луцьк Волинського воєводства	1565–1784
28	Володимирський гродський суд, м. Володимир Волинського воєводства	1567–1756
39	Магістрат м. Кам'янець Подільського воєводства, з 1796 р. – Подільської губернії	1519–1801, 1808, 1824–1833
44	Вінницький гродський суд, м. Вінниця Брацлавського воєводства	1543–1795

Рисунок 2.4 – Сторінка з цифровими документами

Отже, дослідження діяльності Центрального державного історичного архіву України в м. Києві показало, що цифровізація архівної сфери в Україні поступово переходить від окремих проєктів до системного розвитку електронних архівних ресурсів. Архів активно впроваджує сучасні підходи до оцифрування документів, розширює електронні каталоги та забезпечує дистанційний доступ до частини архівних матеріалів. Особливо важливим є розвиток цифрових генеалогічних ресурсів, які користуються значним попитом серед дослідників та широкої аудиторії користувачів. Водночас проведений аналіз дозволив виявити і низку проблем, пов'язаних із недостатнім фінансуванням, обмеженим обсягом оцифрованих документів та необхідністю подальшого розвитку цифрової інфраструктури. Отже, досвід ЦДІАК України демонструє позитивні тенденції розвитку цифрового архівування та може розглядатися як один із найбільш показових прикладів цифрової трансформації архівної галузі України.

2.4 Особливості цифровізації архівів в умовах воєнного стану

Повномасштабна війна суттєво вплинула на функціонування архівної галузі України та значно змінила підходи до організації процесів оцифрування [3]. Якщо до 2022 року цифровізація архівів переважно розглядалася як один із напрямів модернізації архівної справи, то в умовах воєнного стану вона фактично перетворилася на важливий інструмент збереження національної документальної спадщини [3]. Саме загроза втрати архівних фондів через бойові дії, окупацію територій та пошкодження інфраструктури актуалізувала необхідність прискореного створення цифрових копій документів.

Після початку повномасштабного вторгнення частина архівних установ опинилася в зоні підвищеної небезпеки. У деяких регіонах виникла реальна загроза пошкодження або повного знищення архівосховищ, що поставило питання про необхідність оперативного резервного збереження документальної інформації. У цих умовах цифрові копії почали виконувати не лише інформаційну, а й захисну функцію. Навіть у випадку втрати оригінального документа його цифрова версія дозволяє зберегти зміст та історичну цінність матеріалу.

Воєнний стан також суттєво вплинув на пріоритети оцифрування. Якщо раніше архіви часто орієнтувалися на поступову цифровізацію окремих фондів або створення тематичних колекцій, то після 2022 року основна увага почала приділятися найбільш цінним та унікальним документам. Передусім це стосувалося матеріалів Національного архівного фонду, історичних актів, документів органів державної влади, метричних книг, картографічних матеріалів та аудіовізуальних джерел.

Особливого значення набуло резервне копіювання цифрових ресурсів. Архівні установи були змушені переглядати підходи до зберігання електронних даних та створювати додаткові копії цифрових матеріалів для уникнення їх втрати. У багатьох випадках використовувалися хмарні технології, зовнішні сервери та розподілені системи зберігання інформації. Це стало важливим елементом цифрової безпеки архівної галузі.

В умовах війни значно посилилася і міжнародна співпраця у сфері цифрового збереження культурної спадщини. Українські архіви почали активніше взаємодіяти з міжнародними організаціями, фондами та європейськими архівними установами. Партнери надавали технічне обладнання, серверні потужності, програмне забезпечення та консультаційну підтримку щодо організації цифрового архівування. Така співпраця дозволила частково компенсувати дефіцит ресурсів та підтримати процеси цифровізації навіть у складних умовах воєнного часу.

Водночас війна створила низку нових труднощів для архівної галузі. Частина архівів зіткнулася з перебоями електропостачання, нестачею технічного обладнання та проблемами інтернет-зв'язку. У деяких регіонах процеси оцифрування були тимчасово призупинені через небезпеку для працівників або евакуацію архівних матеріалів. Крім того, значно зросли ризики кібератак та втрати цифрових даних, що актуалізувало питання інформаційної безпеки.

Окрему роль у воєнний період почали відігравати електронні архівні ресурси та онлайн-доступ до документів. Через обмеження фізичного доступу до архівів значна кількість користувачів почала працювати саме з цифровими копіями документів та електронними каталогами [7]. Це сприяло подальшому розвитку дистанційних архівних сервісів та збільшенню попиту на електронні ресурси.

До початку повномасштабної війни цифровізація архівів в Україні переважно розглядалася як один із напрямів модернізації архівної галузі та поступового переходу до сучасних форм роботи з документами. Оцифрування здійснювалося переважно планово, відповідно до технічних можливостей окремих архівів, а основний акцент робився на забезпеченні зручного доступу користувачів до архівної інформації. Більшість цифрових проєктів мали локальний характер і були спрямовані на створення електронних каталогів, онлайн-виставок та тематичних цифрових колекцій.

Після початку повномасштабної війни ситуація суттєво змінилася. Цифровізація почала сприйматися не лише як засіб модернізації, а насамперед як

інструмент захисту документальної спадщини. Архівні установи були змушені прискорити процеси оцифрування та резервного копіювання документів, особливо тих, що мають особливу історичну або культурну цінність. Значно посилилася міжнародна підтримка цифрових проєктів, а українські архіви почали активніше використовувати хмарні технології та віддалені системи зберігання даних. Якщо раніше головна увага приділялася зручності доступу до інформації, то в умовах воєнного стану пріоритетом стало саме збереження документів і мінімізація ризиків їх втрати. Крім того, частина архівів перейшла на дистанційний формат роботи або здійснювала евакуацію архівних фондів, що також вплинуло на організацію процесів цифровізації.

Таким чином, воєнний стан став одним із ключових факторів, що прискорив розвиток цифровізації архівної галузі України [3]. Саме в цей період стало очевидно, що оцифрування є не лише інструментом модернізації архівної справи, а й важливим елементом захисту національної культурної та історичної спадщини. Досвід українських архівів показує, що цифрові технології в умовах сучасних загроз стають необхідною складовою системи збереження документальної інформації.

2.5 Проблеми та перспективи розвитку цифрових архівів в Україні

Попри активний розвиток цифровізації архівної галузі, процеси оцифрування в Україні супроводжуються низкою проблем, які суттєво впливають на темпи формування повноцінного цифрового архівного середовища [2]. Більшість труднощів мають комплексний характер і пов'язані як із фінансовими та технічними аспектами, так і з організаційними особливостями функціонування архівної системи.

Однією з головних проблем залишається недостатній рівень фінансування архівної галузі. Процеси цифровізації потребують значних витрат на придбання сканувального обладнання, серверної техніки, програмного забезпечення та систем резервного зберігання даних. Водночас фінансові можливості багатьох архівних установ залишаються обмеженими, через що цифровізація часто

відбувається нерівномірно. Найкраще забезпечені центральні державні архіви, тоді як частина регіональних архівів усе ще використовує застаріле обладнання або не має достатніх технічних ресурсів для масштабного оцифрування.

Суттєвою проблемою є і кадрове забезпечення процесів цифровізації. Робота з електронними архівами потребує не лише традиційних архівознавчих знань, а й навичок у сфері інформаційних технологій, цифрового збереження даних та електронного документообігу. У багатьох архівних установах відчувається нестача спеціалістів, які володіють необхідними цифровими компетенціями. Це створює потребу у модернізації системи професійної підготовки архівістів та підвищенні кваліфікації працівників архівної сфери.

Окрему складність становить проблема довготривалого зберігання цифрової інформації. На відміну від паперових документів, цифрові ресурси потребують постійного технічного супроводу, оновлення носіїв та резервного копіювання. Існує ризик втрати інформації через технічні збої, пошкодження серверів або моральне старіння форматів зберігання даних. Саме тому питання цифрового довготривалого збереження сьогодні є одним із ключових напрямів розвитку архівної справи.

Не менш важливим викликом є забезпечення інформаційної безпеки цифрових архівів. У сучасних умовах електронні ресурси можуть бути вразливими до кібератак, несанкціонованого доступу або втрати даних. Особливо актуальною ця проблема стала в умовах воєнного стану, коли ризики кіберзагроз суттєво зросли. Це потребує впровадження сучасних систем захисту інформації, використання резервного копіювання та створення захищених цифрових сховищ.

Ще однією проблемою є нерівномірність цифрового розвитку архівних установ. Частина архівів уже активно впроваджує електронні каталоги, цифрові колекції та онлайн-сервіси, тоді як інші лише розпочинають процеси цифровізації. Це ускладнює створення єдиного цифрового архівного простору та впровадження уніфікованих стандартів роботи з електронними ресурсами.

Водночас попри наявні труднощі перспективи розвитку цифрових архівів в Україні залишаються позитивними. Упродовж останніх років спостерігається поступове збільшення обсягів оцифрування, розвиток електронних сервісів та розширення онлайн-доступу до архівної інформації [18]. Значну роль у цьому відіграє міжнародна співпраця, яка сприяє впровадженню сучасних технологій та інтеграції українських архівів у міжнародний інформаційний простір

Перспективним напрямом розвитку є також використання хмарних технологій та автоматизованих систем управління цифровими ресурсами. Такі технології дозволяють забезпечити ефективніше зберігання даних, спрощують резервне копіювання та підвищують рівень захисту інформації. Крім того, активний розвиток електронного урядування та цифрових державних сервісів створює додаткові умови для модернізації архівної галузі.

Важливе значення має і популяризація цифрових архівних ресурсів серед суспільства. Зростання інтересу до генеалогічних досліджень, локальної історії та цифрової культурної спадщини сприяє підвищенню попиту на електронні архівні сервіси. Це стимулює архівні установи активніше розвивати онлайн-платформи та цифрові колекції.

Отже, процес цифровізації архівної справи в Україні перебуває на етапі активного розвитку. Попри наявність фінансових, технічних та організаційних труднощів, українські архіви поступово формують сучасну цифрову інфраструктуру [2], [7]. Подальший розвиток цієї сфери залежатиме від комплексного поєднання державної підтримки, технічної модернізації, міжнародної співпраці та впровадження сучасних стандартів цифрового архівування.

2.6 Висновок до другого розділу

Проведений аналіз показав, що цифровізація архівної галузі в Україні сьогодні є одним із найважливіших напрямів розвитку архівної справи. Упродовж останніх років українські архіви поступово переходять від

традиційної моделі роботи до використання сучасних цифрових технологій, електронних ресурсів та онлайн-сервісів. Це пов'язано не лише зі світовими тенденціями розвитку інформаційного суспільства, а й зі зростанням потреби у швидкому та зручному доступі до архівної інформації.

Дослідження показало, що процеси цифровізації в Україні розвиваються досить активно, хоча й нерівномірно. Найбільш помітний прогрес спостерігається у центральних державних архівах, які мають кращі технічні можливості та стабільніше фінансування. Водночас регіональні архіви часто стикаються з нестачею обладнання, фінансових ресурсів і кваліфікованих спеціалістів. Через це рівень цифрового розвитку окремих архівних установ суттєво відрізняється.

Важливу роль у розвитку цифровізації відіграє Державна архівна служба України, яка координує процеси оцифрування, формує основні напрями цифрової трансформації архівної сфери та сприяє створенню єдиного цифрового архівного простору. Саме на державному рівні сьогодні закладаються основи для розвитку електронних архівів, удосконалення онлайн-доступу до документів та впровадження сучасних технологій цифрового збереження інформації.

Практичний аналіз діяльності окремих архівів дозволив побачити, що цифровізація в Україні вже давно вийшла за межі окремих експериментальних проєктів. Архівні установи активно створюють електронні каталоги, цифрові колекції, онлайн-виставки та сервіси дистанційного доступу до документів. Особливо помітним є розвиток електронних генеалогічних ресурсів, які користуються значним попитом серед населення. Це свідчить про те, що цифрові архіви поступово стають не лише інструментом професійної архівної діяльності, а й важливою частиною сучасного інформаційного простору.

Окремо варто відзначити вплив повномасштабної війни на процеси цифровізації архівної галузі. Саме воєнний стан показав реальну необхідність створення цифрових копій документів як засобу захисту національної документальної спадщини. У сучасних умовах оцифрування виконує вже не тільки інформаційну чи комунікаційну функцію, а й стає важливим елементом

безпеки та збереження історичної пам'яті. Фактично війна стала одним із чинників, що значно прискорили процеси цифрової трансформації архівів в Україні.

Разом із позитивними результатами дослідження дозволило виявити й низку серйозних проблем. Серед них – недостатній рівень фінансування, кадрові труднощі, потреба у сучасному технічному обладнанні, проблеми довготривалого зберігання цифрових даних та забезпечення інформаційної безпеки. Усе це свідчить про те, що процес цифровізації архівної справи в Україні ще не є завершеним і потребує подальшого розвитку.

Отож, головним результатом сучасної цифровізації архівної галузі є поступова зміна самого розуміння ролі архіву. Сьогодні архів уже не сприймається виключно як місце фізичного зберігання документів. Він поступово перетворюється на відкритий інформаційний ресурс, який забезпечує суспільству доступ до історичної пам'яті, культурної спадщини та документальної інформації незалежно від місця перебування користувача. Саме тому подальший розвиток цифрових архівів є важливим не лише для архівної сфери, а й для збереження культурної та історичної спадщини України загалом.

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

3.1 Основні напрями розвитку цифрових архівів в Україні

На сучасному етапі розвитку архівної справи цифровізація поступово стає одним із ключових напрямів модернізації всієї системи збереження документальної спадщини. Якщо раніше процеси оцифрування переважно сприймалися як допоміжний елемент архівної діяльності, то сьогодні цифрові технології фактично визначають перспективи подальшого розвитку архівної галузі [7]. Саме тому питання формування сучасних цифрових архівів набуває особливої актуальності.

Одним із головних напрямів розвитку є збільшення масштабів оцифрування документів Національного архівного фонду. Значна частина архівних матеріалів в Україні досі існує лише у паперовій формі, що створює ризики фізичного зношення, пошкодження або втрати документів [7]. Особливо це стосується стародруків, рукописних матеріалів, фотодокументів та архівних справ, які перебувають у незадовільному фізичному стані. У зв'язку з цим перспективним є створення державних програм системного оцифрування найбільш цінних архівних фондів.

Не менш важливим напрямом розвитку є формування єдиного цифрового архівного простору України. Станом на сьогодні електронні ресурси багатьох архівних установ функціонують окремо один від одного, що ускладнює доступ до інформації та створює труднощі для користувачів [7]. Отже, перспективним рішенням є створення централізованої електронної платформи, яка об'єднуватиме цифрові колекції, електронні каталоги та архівні описи різних архівів.

Окрему увагу слід приділити розвитку електронних сервісів для користувачів. У сучасному суспільстві користувачі очікують швидкого дистанційного доступу до інформації, можливості онлайн-замовлення

документів та електронного пошуку архівних матеріалів [7]. Саме тому розвиток цифрових сервісів є одним із найважливіших напрямів модернізації архівної галузі.

Перспективним напрямом є і створення спеціалізованих цифрових колекцій. Особливо актуальними сьогодні є електронні генеалогічні ресурси, цифрові історичні архіви та тематичні онлайн-виставки [7]. Інтерес суспільства до вивчення родинної історії, локальної історії та культурної спадщини постійно зростає, тому розвиток подібних ресурсів сприяє популяризації архівної інформації серед широкої аудиторії.

Для кращого розуміння перспектив розвитку цифрових архівів доцільно виділити основні напрями цифрової трансформації архівної галузі.

Таблиця 3.1 – Основні напрями цифрової трансформації архівної галузі

Напрямок розвитку	Основна мета	Очікувані результати
Масове оцифрування фондів	збереження документів	збільшення кількості цифрових копій
Єдиний цифровий архівний простір	інтеграція ресурсів	спрощення доступу до інформації
Розвиток онлайн-сервісів	дистанційна робота користувачів	підвищення доступності архівів
Створення цифрових колекцій	популяризація архівів	розширення аудиторії користувачів
Розвиток цифрового зберігання	захист інформації	безпечне довготривале зберігання

Таким чином, подальший розвиток цифрових архівів в Україні має бути спрямований не лише на технічне оцифрування документів, а й на створення сучасної цифрової інфраструктури архівної галузі [7].

3.2 Впровадження сучасних інформаційних технологій в архівну справу

У сучасних умовах розвиток архівної галузі неможливий без активного впровадження інформаційних технологій. Саме сучасні цифрові інструменти забезпечують ефективність процесів оцифрування, організації електронного доступу до інформації та довготривалого зберігання цифрових ресурсів [11].

Однією з найбільш перспективних технологій є OCR (Optical Character Recognition) – система автоматизованого розпізнавання тексту. Використання OCR дозволяє переводити текст із відсканованих документів у редагований цифровий формат [11]. Це значно спрощує пошук інформації та дозволяє автоматизувати роботу з великими архівними масивами.

Останніми роками дедалі більшого поширення набувають технології штучного інтелекту. У світовій практиці AI вже використовується для автоматичного створення метаданих, класифікації цифрових документів та аналізу великих масивів інформації [11]. Таким чином, у перспективі використання елементів штучного інтелекту може значно скоротити час опрацювання архівних документів.

Важливу роль відіграють також хмарні технології. Використання хмарних сервісів дозволяє забезпечити резервне зберігання цифрових копій документів та мінімізувати ризики втрати інформації [8]. Особливо актуальним це стало в умовах воєнного стану, коли питання безпеки архівної інформації набуло критичного значення.

Окремий інтерес становлять технології автоматизованого управління цифровими архівами. Такі системи дозволяють ефективніше організувати електронні каталоги, контролювати процеси цифрового зберігання та спрощують доступ користувачів до інформації.

Для оцінки перспектив використання сучасних технологій у архівній сфері доцільно порівняти їх основні можливості.

Таблиця 3.2 – Перспективи використання сучасних технологій у архівній сфері

Технологія	Використання в архівах	Основні переваги
OCR	розпізнавання текстів	швидкий пошук інформації
AI	автоматизація опису документів	економія часу
Хмарні технології	резервне зберігання	безпека цифрових ресурсів
Big Data	аналіз великих архівних масивів	систематизація інформації
Автоматизовані архівні системи	управління цифровими фондами	спрощення роботи архівів

Разом із тим впровадження сучасних технологій потребує значних фінансових ресурсів та підготовки фахівців, здатних працювати з цифровими системами [11]. Саме тому важливим напрямом розвитку є модернізація професійної підготовки архівістів та розвиток цифрових компетенцій.

Отже, майбутнє архівної справи безпосередньо пов'язане із впровадженням інноваційних технологій. Саме вони дозволять перетворити традиційні архіви на сучасні інформаційні центри з широкими можливостями електронного доступу до документальної спадщини.

3.3 Удосконалення системи збереження та доступу до цифрових ресурсів

Одним із найважливіших завдань сучасної цифровізації архівної справи є створення ефективної системи збереження цифрових ресурсів та забезпечення стабільного доступу до архівної інформації [8]. У сучасних умовах недостатньо лише створити цифрову копію документа – необхідно також гарантувати її довготривале та безпечне зберігання [8].

Суттєвою проблемою цифрового архівування є ризик втрати інформації через технічні несправності, пошкодження серверів або моральне старіння

цифрових форматів [8]. Саме тому одним із ключових напрямів удосконалення цифрових архівів є впровадження багаторівневих систем резервного копіювання.

Перспективним рішенням є використання розподілених систем зберігання даних та хмарних технологій [8]. Такий підхід дозволяє створювати резервні копії цифрових документів на декількох незалежних серверах, що значно підвищує рівень безпеки інформації.

Не менш важливим є питання інформаційної безпеки цифрових архівів [8]. З розвитком електронних ресурсів зростають ризики кібератак, несанкціонованого доступу та втрати цифрових даних. Саме тому архівним установам необхідно використовувати сучасні системи захисту інформації, технології шифрування та контроль доступу до цифрових ресурсів.

Важливу роль відіграє і забезпечення зручного доступу користувачів до архівної інформації. У сучасному суспільстві значна частина користувачів очікує можливості працювати з документами дистанційно [7]. Це стимулює архіви до розвитку електронних платформ, цифрових каталогів та онлайн-сервісів.

Для ефективного розвитку цифрових архівів важливе значення має комплексний підхід до організації цифрової безпеки та збереження інформації [8]. Одним із ключових елементів такої системи є резервне копіювання даних, яке дозволяє захистити цифрові ресурси від втрати внаслідок технічних збоїв або пошкодження серверів. Не менш важливу роль відіграє використання хмарних технологій, що забезпечують додатковий рівень безпеки та дозволяють зберігати резервні копії документів на віддалених серверах. Для захисту цифрових архівних ресурсів також необхідно впроваджувати сучасні системи шифрування та багаторівневий контроль доступу до інформації, що допомагає мінімізувати ризики несанкціонованого використання даних. Водночас важливим напрямом удосконалення є розвиток онлайн-доступу до архівних ресурсів і створення інтегрованих електронних каталогів, які забезпечують швидкий пошук інформації та спрощують роботу користувачів із цифровими документами.

3.4 Використання міжнародного досвіду для розвитку українських архівів

У сучасних умовах розвиток цифрових архівів в Україні неможливий без використання міжнародного досвіду. Багато країн уже пройшли етап активної цифрової трансформації архівної галузі та накопичили значний практичний досвід у сфері електронного архівування [4].

Одним із найбільш важливих напрямів міжнародного досвіду є використання єдиних стандартів цифрового архівування та метаданих [8]. Саме стандарти забезпечують сумісність цифрових ресурсів, уніфікацію електронних описів та ефективно довготривале зберігання інформації.

Показовим є досвід країн Європейського Союзу, де активно функціонують централізовані цифрові архівні платформи [4]. У багатьох європейських країнах користувачі мають можливість отримувати доступ до архівних ресурсів через єдині електронні системи. Це значно спрощує пошук документів та забезпечує відкритість архівної інформації.

Досвід різних країн демонструє, що цифровізація архівної галузі може здійснюватися за різними моделями залежно від технічних можливостей, державної політики та рівня розвитку цифрової інфраструктури. Наприклад, у Польщі значна увага приділяється створенню централізованих цифрових архівних ресурсів, які об'єднують електронні колекції різних архівних установ в єдиному інформаційному просторі. У Німеччині одним із головних напрямів є високий рівень стандартизації цифрового архівування та уніфікація електронних описів документів. Естонія є прикладом глибокої інтеграції архівної системи з електронним урядуванням, що дозволяє максимально автоматизувати процеси роботи з цифровими ресурсами. У США активно використовуються технології автоматизації, штучного інтелекту та цифрового аналізу великих масивів інформації, що значно підвищує ефективність архівної діяльності. Водночас у Франції важливу роль відіграє розвиток цифрових культурних платформ, віртуальних виставок та мультимедійних архівних ресурсів, орієнтованих на широку аудиторію користувачів.

Важливим елементом міжнародного досвіду є також використання цифрових архівів у культурно-просвітницькій діяльності [4]. Зарубіжні архіви активно створюють віртуальні виставки, інтерактивні історичні проєкти та мультимедійні колекції. Це сприяє популяризації архівної спадщини серед широкої аудиторії.

Особливого значення міжнародна співпраця набула для України після початку повномасштабної війни [3]. Саме міжнародні організації та партнери сьогодні надають українським архівам технічну допомогу, обладнання та підтримку у сфері цифрового збереження документальної спадщини.

Разом із тим міжнародний досвід потребує адаптації до українських реалій. Архівна система України має власні особливості, пов'язані зі структурою архівної мережі, законодавством та специфікою архівних фондів. Саме тому використання міжнародних практик має поєднуватися з урахуванням національних потреб та можливостей.

Отже, одним із головних напрямів подальшого розвитку українських архівів має стати активна інтеграція у міжнародний цифровий простір [4]. Це дозволить не лише модернізувати архівну систему, а й забезпечити ширший доступ світової спільноти до української документальної спадщини.

3.5 Висновок до третього розділу

У процесі дослідження було встановлено, що подальший розвиток архівної галузі України безпосередньо пов'язаний із поглибленням процесів цифровізації та впровадженням сучасних інформаційних технологій. Сьогодні цифрові архіви вже не можна розглядати лише як допоміжний елемент традиційної архівної діяльності, оскільки саме цифрові ресурси поступово стають основою збереження, систематизації та використання документальної інформації.

Проведений аналіз показав, що одним із головних напрямів розвитку цифрових архівів в Україні має стати створення єдиного цифрового архівного простору. Наразі значна частина електронних ресурсів існує відокремлено, що

ускладнює пошук інформації та роботу користувачів. Таким чином, об'єднання цифрових каталогів і архівних платформ у єдину систему дозволило б значно підвищити ефективність доступу до документальної спадщини та спростити роботу як для дослідників, так і для звичайних користувачів.

Окрему увагу в роботі було приділено сучасним інформаційним технологіям, які сьогодні активно впливають на розвиток архівної справи. Використання OCR-технологій, хмарних сервісів, автоматизованих архівних систем та елементів штучного інтелекту відкриває нові можливості для організації цифрового архівування. Особливо важливим є те, що сучасні технології дозволяють не лише прискорити процеси оцифрування, а й зробити архівні ресурси більш доступними для суспільства.

У ході дослідження також було встановлено, що важливим напрямом розвитку цифрових архівів є вдосконалення системи збереження цифрових ресурсів. У сучасних умовах створення цифрової копії документа вже недостатньо – необхідно забезпечити її довготривале зберігання, резервне копіювання та належний рівень інформаційної безпеки. Особливо актуальною ця проблема стала в умовах воєнного стану, коли питання захисту документальної спадщини набуло критичного значення.

Аналіз міжнародного досвіду показав, що багато країн уже успішно реалізували масштабні проєкти цифрового архівування та створили ефективні електронні системи доступу до архівної інформації. Для України використання таких практик є важливим не лише у контексті модернізації архівної галузі, а й для інтеграції у світовий інформаційний простір. Водночас міжнародний досвід потребує адаптації до українських реалій, оскільки архівна система України має власні організаційні та технічні особливості.

Отже, головною перспективою розвитку цифрових архівів є поступова трансформація самого підходу до архівної діяльності. Сучасний архів уже не сприймається виключно як місце фізичного зберігання документів. Завдяки цифровим технологіям він перетворюється на відкритий інформаційний ресурс, доступний широкому колу користувачів незалежно від місця їх перебування.

Саме тому подальший розвиток цифровізації архівної справи має важливе значення не лише для архівної галузі, а й для розвитку науки, освіти, культури та збереження історичної пам'яті України загалом.

РОЗДІЛ 4 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Загальні вимоги техніки безпеки при роботі з архівними документами

Оцифрування архівних документів є складним і багатогранним процесом, який поєднує роботу з оригінальними історичними матеріалами та сучасним високотехнологічним обладнанням. У зв'язку з цим питання техніки безпеки та охорони праці набуває особливого значення, оскільки працівники архівів одночасно стикаються з фізичними, хімічними, ергономічними та інформаційними ризиками [12], [23], [24].

Загальні вимоги техніки безпеки регламентуються Законом України «Про охорону праці», «Правилами охорони праці в архівних установах», а також галузевими нормативними документами Державної архівної служби України. Основний принцип полягає в забезпеченні максимального захисту як здоров'я та життя працівників, так і фізичного стану унікальних архівних документів, які часто мають високу історико-культурну цінність.

До загальних вимог належать:

- Обов'язкове проведення інструктажів з охорони праці, пожежної безпеки та електробезпеки.
- Організація робочих місць відповідно до ергономічних стандартів.
- Підтримання оптимального мікроклімату в приміщеннях (температура 18–22°C, відносна вологість повітря 45–55%).
- Використання індивідуальних засобів захисту (бавовняні рукавички, респіратори, спеціальний одяг).
- Регулярний медичний огляд працівників, які працюють з архівними документами.

Особливу увагу необхідно приділяти психологічному навантаженню, оскільки робота з цінними документами вимагає високої концентрації уваги та відповідальності. Тривале перебування за сканерами та комп'ютерами може призводити до синдрому зорової втоми, остеохондрозу та тунельного синдрому

кисті. Тому важливим є дотримання режиму праці та відпочинку (рекомендується 45–50 хвилин роботи та 10–15 хвилин перерви) [13], [22].

4.2 Техніка безпеки під час підготовки та сканування документів

Підготовчий етап оцифрування є одним із найбільш ризикованих для фізичного стану архівних документів. Багато матеріалів знаходяться у крихкому стані через вік, вплив шкідливих факторів або попередні умови зберігання. Тому підготовка документів повинна проводитися тільки після ретельної оцінки їх фізичного стану кваліфікованим реставратором або консерватором [14].

Під час підготовки категорично забороняється:

- Використовувати металеві інструменти для розшивання та розкриття справ.
- Застосовувати клеї, скотч, скріпки або інші хімічні засоби без дозволу спеціалістів.
- Перегинати, складати або сильно притискати документи.
- Працювати без рукавичок, щоб уникнути забруднення від поту та шкірного жиру.

Під час безпосереднього сканування або фотографування документів необхідно дотримуватися таких правил:

- Використовувати лише професійне обладнання, яке має функцію щадного режиму (низький рівень ультрафіолетового та теплового випромінювання).
- Контролювати рівень освітлення та уникати прямих сонячних променів.
- Регулярно перевіряти технічний стан обладнання, щоб запобігти перегріву та іскрінню.
- Дотримуватися правил електробезпеки при підключенні потужних сканерів і комп'ютерів [15].

Особливу групу ризику становлять документи з фотоматеріалами, аудіовізуальними носіями, документами на кислотному папері та матеріалами, ураженими пліснявою або комахами. Для таких документів потрібні окремі протоколи роботи, спеціальні приміщення з витяжною вентиляцією та підвищені заходи безпеки.

4.3 Інформаційна безпека та захист цифрових копій

Сучасне оцифрування архівних документів неможливе без надійного захисту створених цифрових копій. Інформаційна безпека стає одним із найважливіших аспектів цифрової трансформації архівної галузі [16].

Цифрові ресурси часто містять персональні дані, конфіденційну інформацію та матеріали, що становлять державну цінність. Основними загрозами є кібератаки, несанкціонований доступ, витік даних, віруси та технічні збої. В умовах воєнного стану ці ризики зростають у рази, оскільки архівні установи стають об'єктами інформаційної війни [17].

Для забезпечення високого рівня захисту рекомендується впроваджувати багаторівневу систему інформаційної безпеки:

- Технічний захист: шифрування даних (AES-256), використання захищених мереж, багатофакторна автентифікація, сегментація доступу.
- Організаційний захист: чітке розмежування прав доступу, ведення журналів усіх дій з файлами, регулярне резервне копіювання за правилом 3-2-1.
- Криптографічний захист: електронний цифровий підпис, створення контрольних хеш-сум, використання технологій блокчейн для забезпечення автентичності.
- Фізичний захист серверних приміщень (системи відеоспостереження, контроль доступу, пожежогашіння).

4.4 Організація навчання та контролю дотримання техніки безпеки

Якість системи техніки безпеки значною мірою залежить від професійної підготовки та дисципліни персоналу. Навчання працівників архівів повинно мати системний, безперервний і практико-орієнтований характер [18], [21].

Програма навчання повинна охоплювати:

- Теоретичні основи охорони праці та інформаційної безпеки.
- Практичні навички роботи з крихкими документами та сучасним обладнанням.
- Навчання діям у надзвичайних ситуаціях (пожежа, витік даних, кібератака).
- Підвищення кваліфікації з кібергігієни та захисту від соціальної інженерії.

Контроль дотримання норм техніки безпеки повинен здійснюватися на трьох рівнях: внутрішньому (керівництво архіву), відомчому (Державна архівна служба) та державному (Держпраці). Рекомендується запроваджувати систему регулярних перевірок, ведення журналів інструктажів та аналізу інцидентів.

У сучасних умовах ефективним інструментом є використання електронних систем навчання (e-learning) та симуляторів для відпрацювання дій у критичних ситуаціях.

4.5 Висновок до четвертого розділу

Техніка безпеки при оцифруванні архівних документів є складною, багатокомпонентною системою, яка охоплює одночасно кілька ключових аспектів: охорону праці працівників, фізичне збереження оригінальних документів, інформаційну безпеку створених цифрових копій та організаційно-управлінські заходи. Її ефективне функціонування є не просто формальною вимогою, а обов'язковою передумовою успішної та безпечної цифрової трансформації архівної галузі України.

Проведений аналіз показав, що процес оцифрування пов'язаний з численними ризиками. З одного боку, це фізичні ризики для документів (механічні пошкодження, вплив світла, вологості, температури), з іншого – ризики для здоров'я працівників (ергономічні навантаження, зорова втома, контакт з шкідливими мікроорганізмами). Крім того, у цифровому середовищі виникають серйозні інформаційні загрози: кібератаки, несанкціонований доступ, витік даних та втрата інформації через технічні збої. Особливо гостро ці проблеми проявляються в умовах воєнного стану, коли архівні установи стають потенційними об'єктами як фізичної, так і інформаційної агресії [19], [20]. В Україні вже сформовано певну нормативно-правову базу з питань техніки безпеки, проте вона все ще недостатньо адаптована до специфіки саме цифрових процесів. Багато архівних установ продовжують працювати за старими інструкціями, які не враховують особливостей сучасного сканувального обладнання, хмарних технологій та підвищених кіберзагроз. Це створює суттєві прогалини у системі захисту як фізичних, так і цифрових ресурсів.

На мою думку, для підвищення рівня безпеки необхідно запровадити комплексний підхід, який включає:

- Оновлення та створення нових галузевих інструкцій з техніки безпеки спеціально для процесів оцифрування.
- Постійне професійне навчання та підвищення кваліфікації працівників.
- Впровадження сучасних технічних засобів захисту інформації та моніторингу.
- Розробку та регулярне оновлення планів реагування на надзвичайні ситуації (включаючи кібератаки та фізичні загрози).
- Створення єдиної системи управління ризиками на рівні Державної архівної служби України.

ВИСНОВКИ

Проведене комплексне дослідження теоретичних основ, сучасного стану, проблем і перспектив оцифрування архівних документів в Україні дозволяє сформулювати низку важливих висновків.

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та глобальні цифрові трансформації кардинально змінюють роль і місце архівів у суспільному житті. Архівні установи перестають бути лише консервативними сховищами паперових документів і поступово перетворюються на сучасні інформаційно-аналітичні центри, які забезпечують надійне збереження, ефективну обробку та широкий доступ до історико-культурної спадщини. У цьому контексті оцифрування архівних документів є не просто технічним нововведенням, а стратегічним напрямом розвитку всієї архівної галузі України.

У ході дослідження було встановлено, що оцифрування – це складний, багатоступеневий і багатофункціональний процес, який поєднує в собі технічні, організаційні, правові, фінансові, кадрові та безпекові аспекти. Він виходить далеко за рамки простого сканування документів і передбачає створення повноцінної цифрової інфраструктури, включаючи систему метаданих, електронні каталоги, механізми довготривалого зберігання, забезпечення автентичності та захисту цифрових копій.

Аналіз нормативно-правової бази показав, що в Україні вже сформовано певне законодавче підґрунтя для розвитку цифрових архівів. Однак чинна нормативна база все ще недостатньо адаптована до сучасних технологічних реалій, особливо в частині регулювання довготривалого зберігання цифрових даних, верифікації їх автентичності та посилення захисту від кіберзагроз. Міжнародні стандарти (OAIS, ISO 15489) та досвід провідних країн світу підтверджують, що ефективна цифрова трансформація архівів можлива лише за умови системного підходу, постійного оновлення законодавства та гармонійного поєднання національних особливостей з міжнародними практиками.

Дослідження практичного досвіду українських архівів засвідчило, що за останні роки процес цифровізації набув відчутної динаміки. Центральні

державні архіви демонструють помітні результати, особливо у сфері оцифрування генеалогічних документів. Повномасштабна війна стала потужним каталізатором, який перевів цифровізацію з режиму планової модернізації в режим стратегічного захисту національної документальної спадщини. Водночас залишаються суттєві проблеми: хронічне недофінансування, значна нерівномірність розвитку між центральними та регіональними архівами, гострий кадровий дефіцит спеціалістів із цифрових компетенцій, а також технічна відсталість багатьох установ.

Окреме місце в роботі займає аналіз техніки безпеки при оцифруванні. Було доведено, що ефективна система техніки безпеки повинна носити комплексний характер і включати одночасно фізичний захист оригінальних документів, охорону праці працівників та надійний інформаційний захист створених цифрових ресурсів. В умовах воєнного стану цей аспект набуває особливої гостроти, оскільки архіви стикаються з ризиками як фізичного знищення фондів, так і кіберзагроз.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Божуханян М., Орлик С. Організація оцифрування документів в архівних установах України // Збірник праць молодих науковців ЦНТУ. – 2024. С. 50–55.
2. Асєєва Н. О. Оцифрування архівних фондів України: сучасний стан та перспективи розвитку : магістерська робота. – Харків : Харківська державна академія культури, 2020. С. – 103.
3. Колесник Н., Картузов К. Оцифрування архівних документів у воєнний час: досвід Державного архіву Миколаївської області // Архіви України. – 2024. С. – 22–32.
4. Майстренко А. А., Романовський Р. В. Оцифрування архівних документів у зарубіжних країнах: інформаційно-аналітичний огляд // Архіви України. – 2018. – № 1 (312). С. – 64–87.
5. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24.12.1993 № 3814-ХІІ [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> (дата звернення: 07.05.2026).
6. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
7. Державна архівна служба України. Стратегія розвитку архівної справи України на 2020–2025 роки [Електронний ресурс]. – URL: https://undiasd.archives.gov.ua/doc/strategy_16.09.2020.pdf (дата звернення: 22.04.2026).
8. International Organization for Standardization. ISO 14721:2012 – Open Archival Information System (OAIS). Reference Model [Електронний ресурс]. – URL: <https://ccsds.org/Pubs/650x0m3.pdf> (дата звернення: 27.04.2026).
9. UNESCO. Memory of the World Programme: Digitization Guidelines [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.unesco.org/en/memory-world> (дата звернення: 02.05.2026).

10. Центральний державний історичний архів України в м. Києві. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – URL: <https://cdiak.archives.gov.ua/> (дата звернення: 07.05.2026).

11. Чередник Л. А., Панченко І. О. Упровадження новітніх інформаційних технологій у діяльність державних архівів // Архіви України. – 2023. С. – 45–58.

12. Про затвердження Правил охорони праці в архівних установах : Наказ Міністерства соціальної політики України від 18.04.2017 № 634. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0615-17> (дата звернення: 15.05.2026)

13. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 18.05.2026)

14. Безпека життєдіяльності : підручник / В. В. Авраменко, О. М. Єщенко, С. В. Козловський. – Київ: Центр учбової літератури, 2022. – 456 с.

15. Охорона праці в установах культури та архівах: методичні рекомендації / Державна служба України з питань праці. – Київ, 2021. – 68 с.

16. Колесник Н. Охорона праці та безпека життєдіяльності працівників архівів в умовах цифровізації / Н. Колесник // Архіви України. – 2024. – № 3. – С. 45–58.

17. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці : навчальний посібник / О. І. Березюк, І. М. Кравець. – Львів : Львівська політехніка, 2022. – 368 с.

18. Основи охорони праці : підручник / В. В. Авраменко, О. М. Єщенко, С. В. Козловський. – 5-те вид., перероб. і доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2023. – 512 с.

19. Правила охорони праці в архівних установах : Наказ Міністерства соціальної політики України від 18.04.2017 № 634. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0870-17> (дата звернення: 19.05.2026)

20. Правила охорони праці під час роботи з офісним обладнанням та засобами відображення інформації: Наказ Міністерства соціальної політики України від 16.12.2019 № 1804. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1494-18> (дата звернення: 20.05.2026)

21. Міжнародна організація праці. Основи охорони праці : посібник. – Женева : МОП, 2020.

22. Безпека праці при роботі з цифровим обладнанням : рекомендації Державної служби України з питань праці. – Київ, 2023. – 24 с.

23. Охорона праці в умовах цифровізації архівної діяльності : методичні вказівки / Міністерство культури та інформаційної політики України. – Київ, 2024.

24. Сніжко О. О. Основи охорони праці: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. О. Сніжко. – Київ : Кондор, 2022. – 320 с.